

ECONOMISCH
STATISTISCHE
BERICHTEN.

Vacatures

De Coöperatieve Groothandelsvereniging
DE HANDELSKAMER „HAKA“ G.A.
Postbus 6008 - Rotterdam-West

zoekt een

CHEF VAN DE AFD. RECLAME

- Vereisten: prima vakman, bij voorkeur bekend met het levensmiddelenbedrijf, goede algemene ontwikkeling, organisatietalent, vlot stylist. Leeftijd 30 tot 40 jaar.
- Sollicitanten moeten bereid zijn deel te nemen aan een psychologisch onderzoek bij het Psychotechnisch laboratorium der Vrije Universiteit, Vossiusstraat 56, Amsterdam.
- Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, diploma's, werkkring, laatstgenoten salaris, leeftijd, enz. voorzien van goedgelijkende pasfoto voor 15 November a.s. aan de Afdeling Personeelszaken van de Handelskamer.

Bij een onzer relaties, een uitgeversbedrijf in Utrecht, vacceert de positie van

leiding-gevende administratieve kracht

Vereist worden: een goed intellectueel niveau, organisatievermogen, tact, overzicht, idealisme. Tot aanbeveling strekt een met vrucht gevolgde academische studie in de economie of accountancy. Uitsluitend R.K. gegadigden met ervaring in het bedrijfsleven gelieven te reflecteren. Uitvoerige eigenhandig geschreven sollicitaties, met opgave van gewenst salaris onder No. E 271 te richten aan:

ALGEMEEN PSYCHOTECHNISCH LABORATORIUM o.l.v.

Drs. J. SLIKBOER en G. DE GROOT,
Heerengracht 435-437, Amsterdam

Medewerker

gevraagd door belangrijke onderwijsinstelling op administratief gebied. Leeftijd niet boven 30 jaar. Vereischten: Acte M.O. Boekhouden of Doctoraal Economie, paedagogisch inzicht, groote werklust. Na gebleken geschiktheid levenspositie. Brieven met uitvoerige inlichtingen onder nr. 274 Bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

HOLLANDSCHE MELKSUIKERFABRIEK

te UITGEEST zoekt

CHEF VOOR DE VERKOOPSORGANISATIE

van bouillonproducten. Standplaats Amsterdam. Bekendheid met de levensmiddelenbranche, de handel daarin en met de wederverkopers, strekt tot aanbeveling. Cand. moeten bereid zijn eventueel deel te nemen aan een psychologisch onderzoek bij de NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR PSYCHOTECHNIEK te Utrecht. Brieven met korte levensbeschrijving, vermelding van leeftijd, godsdienst en verlangd salaris, eigenhandig geschreven en vergezeld van twee nieuwe scherpe foto's van voren en opzij, binnen een week te richten aan ADVERTENTIEBUR. v/h ALTA te UTRECHT, m. verm. links boven de brief, op de foto's en op couvert: E.S.B. 1161 m. daaronder naam, adres en leeft. in druklett. **BEZOEK ALLEEN NA OPROEP!**

DE BANK

VERLEENT CREDIETEN EN VERRICHT OP GOEDKOOPE EN SNELLE WIJZE BETALINGEN VIA HET BANKGIRO-VERKEER

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belegde reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy; Drs. J. H. Gispen; Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey; Dr. F. Ph. Groeneveld; A. C. Leeuwenburgh.

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

Personeels- moeilijkheden?

De moderne bedrijfs-
paedagogiek kan U helpen! Zij behandelt alle vragen omtrent het leiding geven aan personeel vanuit een sociaal, een psychologisch en paedagogisch oogpunt. Zij stuurt aan op wederzijds begrip met als gevolg verhoogde arbeidsprestaties en tevreden werkers.

Volgt de schriftelijke cursus Bedrijfs-paedagogiek onder leiding van Dr. H. Nieuwenhuis. Inlichtingen en prosp.

Instituut

CASPAR VAN BAERLE

Westeinde 13, Amsterdam-C

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Het Algemeen Psychotechnisch Laboratorium

onder leiding van

Drs. J. Slikboer en G. de Groot

belast zich met het beoordeelen en selecteren van personeel, alsook met het geven van adviezen inzake de keuze van studie of beroep. Individueel onderzoek met het oog op aanleg, bekwaamheden, karaktereigenschappen, opvoedingsmoeilijkheden en andere speciale vragen.

Heerengracht 435-437, A'dam-C., Telef. 33746

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

30E JAARGANG

DONDERDAG 8 NOVEMBER 1945

No. 1487

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

*Administratie: Nieuwe Binnenweg 175a, Rotterdam (C.).
Telefoon 38840. Giro 8408.*

*Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Museumpark,
Rotterdam (C.).*

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Fa. H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
Tegenwicht door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	208
Onze wisselkoers door <i>C. A. Klaasse</i>	209
De herstelbank door <i>Dr. Ir. B. Böjger</i>	213
De Internationale Kamer van Koophandel door <i>Dr. E. D. de Meester</i>	215
Geld- en kapitaalmarkt	218
Statistieken:	
Voornaamste posten in duizenden guldens van De Nederlandsche Bank	219

DEZER DAGEN

is de waanzin gekroond. Onder de ramen van Mac Arthur is te Tokio gedemonstreerd voor de onafhankelijkheid van Indo-China en Indonesië. Van meer beteekenis voor de oplossing, die toch zal moeten worden bereikt, is hopelijk de regeeringsverklaring, welke 6 November bekend werd. Een concretiseering der opvattingen, neergelegd in de redevoering van H.M. de Koningin van December 1942 wordt gegeven; een ronde tafelconferentie zal worden bijeengeroepen. Verdere klaarheid is nu de eerste eisch; eenige hoekige groepen zullen zich waarschijnlijk ergeren, eenige andere zullen tevreden zijn en de feitelijke resultaten heeft men af te wachten.

Afwachten is ook de boodschap ten aanzien van de wereldsituatie op politiek gebied. H.M. de Koningin bezocht Engeland; haar minister-president, vloog daar eveneens heen. De minister-president van Engeland bezoekt de Vereenigde Staten. Slechts Stalin toeft in zijn vacatieverblijf. Hij doet denken aan een goed zakenman, die zich af en toe een paar dagen terugtrekt om perspectief te krijgen. Volgens officieuze berichten begint er inderdaad teekening in de algemeene situatie te komen en niet ten ongunste.

Een zeer duidelijk perspectief heeft zich afgeteekend in Engeland, waar de uitslag der gemeenteraadsverkiezingen der parlementaire overwinning van Labour heeft geconsolideerd. Even ondubbelzinnig zijn de verkiezingsuitslagen in Hongarije, waar de zgn. partij der kleine bezitters voor de tweede maal een overwinning boekte. Verkiezingen en verkiezingsdata zijn er voorts te kust en te keur; al deze keuzen liggen echter op politiek gebied; op economisch terrein valt er nog niet veel te kiezen.

Impasses zijn er in overvloed — de „bottleneck” aan geschoold bankpersoneel om een nationaal, en de Engelsch-Amerikaansche onderhandelingen om een internationaal voorbeeld te noemen — doch er blijft, over de geheele linie gezien, beweging. De steenkolenproductie in Nederland gaat vooruit. Een nieuw crediet van \$ 50.000.000 werd verkregen van de Vereenigde Staten. Bij juisten inkoop zullen daar vele nuttige goederen voor ter beschikking kunnen komen.

Nog vlotter zal dit gaan indien de saldi in de Vereenigde Staten zijn ontdooid.

Liquiditeit blijft een probleem, doch de Regeering heeft hier aandacht voor, getuige het crediet, dat aan de Philips-fabrieken werd verstrekt en de regeling der middenstandscredieten. Op veel breeder basis berust de zgn. herstelbank, welke tot taak heeft het Nederlandsche bedrijfsleven financieel in zijn wederopbouw bij te staan. De gedachte aan de „Reconstruction Finance Corporation” van President Roosevelt ligt voor de hand, doch het ligt kennelijk niet in de bedoeling, dat de herstelbank een zelfde taak als dit lichaam, nl. die van onofficieel departement zal gaan vervullen. De opzet is commercieel.

TEGENWICHT.

In een vorig nummer van dit weekblad hebben wij stelling genomen tegen de thans zo vaak geuite wens, dat de producenten zullen ophouden, zich op winst te oriënteren en zich meer dan tot dusverre zullen instellen op voorziening in maatschappelijke behoeften, ter bevordering van het algemeen belang¹⁾. Wij stelden daarbij in het licht, dat van de meeste producenten slechts een gebrekkig inzicht in het algemeen belang kan worden verwacht, dat duurzame winst slechts kan worden verkregen door voorziening in maatschappelijke behoeften en dat dientengevolge het streven naar beloning veelal parallel gaat met het dienen van maatschappelijke belangen. Voorts betoogden wij, dat daar, waar die gelijkgerichtheid ontbreekt. — met name in de sector der monopolistische en monopolioïde posities —, tegenwicht nodig is, te verwezenlijken door overheidspersonen, die uitsluitend het algemeen belang dienen en die zodanig moeten zijn gekozen en opgeleid, dat zij het algemeen belang ook vermogen te onderkennen.

Aan dat tegenwicht zij dit artikel gewijd.

Alvorens tot dat tegenwicht over te gaan, dienen enkele misverstanden, die blijkens mondelinge besprekingen van ons vorige artikel zijn gerezen, te worden rechtgezet. Men heeft ons gevraagd, welk bezwaar wij er tegen hadden, indien bepaalde producenten zich meer op behoeftenvoorziening en minder op winst gingen oriënteren. Daarop zij geantwoord, dat daartegen niet alleen geen enkel bezwaar zou bestaan, maar dat zulk een vernieuwde mentaliteit ook door ons zou worden toegejuicht. Bezwaar hebben wij tegen de eis, dat men, die enkele zwaluwen ziende, nu ook algemeen zomertje zou gaan spelen. Daarvoor is de mentaliteit van de meeste mensen, en geenszins alleen van de ondernemers, te zeer op eigenbaat gericht, erger zelfs en minder door regelen van moraal en fatsoen beperkt dan vóór de oorlog. Bewijzen voor deze laatste stelling behoeven niet te worden aangebracht; de lezer kent ze.

Men heeft bestreden, dat het sociaal schadelijke winststreven beperkt blijft tot gevallen van monopolie en van monopolioïde mededinging. Men heeft ons gesproken over producenten, die onder volle concurrentie onschadelijke, maar weinig werkzame mensels als geneesmiddelen, of artikelen met geringe voedingswaarde als etenswaar in het verkeer brachten, over verzekeringsagenten, die posten van goede maatschappijen „uitspannen” en bij zwakkere onderbrachten, over handelaars, die een geslaagd assortiment van den enen fabrikant door den anderen goedkoop en slecht lieten namaken. Deze voorbeelden bewijzen alleen, dat het tegenwicht van de concurrentie, de moraal en het fatsoen niet dadelijk en niet perfect werkt. Er zijn ook in deze sector tegenwichten nodig. Maar die zijn er ook. Ten aanzien van het eerste voorbeeld zijn er de Warenwet en de Keuringsdienst van Waren, alsmede de aansprakelijkheid en de verantwoordelijkheid naar het gemene recht. Voor het tweede voorbeeld is er het toezicht der Verzekeringskamer, die, wanneer het euvel frequent zou worden, er zich zeker wel mede zou inlaten. En bij het derde voorbeeld zij verwezen naar de bescherming van de geestelijke en industriële eigendom, alsmede alweer naar het gemene recht. Bovendien hebben de voorbeelden dit gemeen, dat zij de lichtvaardigheid aantonen van den verbruiker, die bedrogen wil worden en het daaraan te wijten heeft, dat hij bedrogen wordt. Het vertrouwen in het huismiddeltje, ondanks de gemakkelijke bereikbaarheid van den fondsdokter, de goedgelovigheid en de geringe selectie ten aanzien van den colporteur, de jacht naar „koopjes”, zonder argwaan ten aanzien van kwaliteit, zijn verschijnselen, die onder alle omstandigheden, zolang er exploitanten zijn, die het niet zo nauw nemen, zullen blijven be-

staan, om het eyen of de meerderheidsmoraal productie om winst al dan niet gedooft. Zou er iemand bestaan, die vertrouwt, dat zulke exploitanten er eens niet meer zullen zijn of dat de overheidscontrole hun handelingen onmogelijk zal maken?

Er is dus reeds tegenwicht, zoals in de vorige alinea werd aangetoond. Zeer zeker, er is tegenwicht tegen bedrog, tegen valse aanprijzing, tegen levering van geringere hoeveelheden of hoedanigheden dan men voorgeeft en tegen andere dergelijke misbruiken. Zowel door het gemene recht als door een aantal speciale wetten, voor welke uitvoering speciale organen in het leven zijn geroepen, wordt dit tegenwicht uitgeoefend. Die speciale organen zijn meestal overheidsorganen; daar, waar het bedrijfsleven zelf zulke organen tot stand heeft gebracht en in stand houdt, kan de Overheid de taak steeds overnemen, zodra de vervulling onvoldoende zou worden of het algemeen belang niet meer zou dienen. Op de vermelde terreinen zijn de tegenwichten dus aanwezig; waar nodig, kan uitbreiding of verbetering van de bestaande techniek gemakkelijk worden bereikt.

In de sector van de monopolies en monopolioïde verhoudingen zijn er echter bedenkelijke verschijnselen mogelijk, waartegen tot dusverre geen tegenwicht bestaat. Die verschijnselen liggen op economisch en op juridisch gebied.

Op economisch gebied liggen de regeling van prijzen en productiequanta. De prijs, die den monopolist de hoogste winst verschaft, ligt hoger dan de evenwichtsprijs bij volkomen mededinging; de bij die prijs te leveren hoeveelheid is geringer dan onder concurrentie wordt ter markt gebracht. Het winststreven van den monopolist onthoudt de gemeenschap dus meestal voorzieningen, welke binnen haar bereik zouden liggen, en vraagt voor de gepresteerde diensten te hoge betaling. Bij beperkte mededinging geldt hetzelfde.

Op juridisch gebied zijn er de regelingen en contracten, die praktisch onaantastbaar zijn, ook als ze het redelijke of het zedelijke te buiten gaan of strekken tot nadeel van belanghebbenden te goeder trouw. Voorbeelden zijn transacties met of tussen dochterondernemingen, overmatige bezoldigingen of schadeloosstellingen voor bestuurders en gewezen bestuurders, regelingen ten aanzien van verdeling van winsten en dragen van verliezen²⁾.

Wat het economische gebied betreft, gaat de maatschappelijke orde nog uit van de negentiende-eeuwse veronderstelling, dat een te hoog prijspeil nieuwe producenten prikkelt tot vergroting van het aanbod en dientengevolge herstel van het evenwicht. Ten aanzien van het juridische wordt aangenomen, dat degenen, die benadeeld zijn, hun recht zelve zullen zoeken door de rechtshandelingen, die strijdig zijn met goede zeden of inbreuk maken op rechten van belanghebbenden, voor den rechter aan te vechten. Dat én het een, én het ander op praktische bezwaren stuit, wanneer men tegenover een machtig lichaam of een machtige combinatie staet, maakt het grote verschil uit tussen onze eeuw en de vorige.

Nu is het zeer wel mogelijk, dat menig leider van een monopolistische of monopolioïde onderneming of organisatie zich zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid zowieze bewust is, dat hij elk tegenwicht overbodig maakt door algemeen belang, moraal en fatsoen in de eerste plaats te dienen boven het materiële voordeel van zichzelf en van anderen, die bij het door hem geleide lichaam zijn geïnteresseerd. Die mogelijkheid is echter niet voldoende. Er zijn evenzeer leiders, die, uit de tijd, waarin zij en het lichaam, dat zij leiden en dienen, nog zoveel kleiner en zoveel minder machtig waren, het streven naar winst vooropstellen en de maatschappelijke behoeften slechts in het oog vatten, zolang deze aan hun winststreven

¹⁾ „Nuchter blijven”, in „E.-S.B.” van 25 October 1945.

²⁾ Nader aangeduid in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 October 1933, jaargang XII, blz. 193 v.

dienstbaar zijn te maken. Zij hebben tegenwicht van node, zowel ter bescherming van het algemeen belang, als ter ontwikkeling van hun sociale mentaliteit.

Eens hebben vorsten dezelfde ontwikkeling door-gemaakt. Toen zij nog lagere edelen of gelijken hadden te bevechten, was winst hun drijfveer. Als alleenheersers gingen zij enige tijd in de oude lijn voort, hun gebied en hun civiele lijst te vermeederen door veroveringsoorlogen, huwelijken, ruilingen en andere transacties. Maar hoe meer hun bestaan beveiligd werd tegen mededingers, des te meer wijdde zij zich aan de belangen van het volk. En dit te meer, naarmate zij bij dit volk tegenwicht vonden tegenover handelwijzen, hun door eigenbelang, ijdelheid, eerezucht of machtswaan ingegeven.

Deze ontwikkeling mag nu van de genoemde leiders worden verwacht. Zij hebben niet langer strijd om het eigen bestaan te voeren. Hun bedrijf of organisatie is een onmisbaar element in de moderne maatschappij, die hun producten of hun voorlichting niet kan ontberen. Deze machtigen zijn aan hun positie verplicht, zich bij hun handelingen, die toch wel steeds het belang van hun organisaties zullen dienen, rekenschap te geven van de sociale uitwerking.

Ook zij zullen tot dit sociaal dienen kunnen worden gebracht door tegenwichten. Indien wat zij doen aantastbaar, vernietigbaar is, worden zij meer en meer gedrongen tot een algemeen sociale mentaliteit, die nu nog slechts bij enkele hunner bestaat³⁾.

Dat tegenwicht stellen wij ons voor als een overheidslichaam met verstrekkende bevoegdheden van onderzoek in het bedrijfsleven. Geen lichaam, dat vergunningen afgeeft en zodoende de handelingen der producenten vertraagt — hoe noodzakelijk die voorafgaande vergunningen in deze tijd van herstel en wederopbouw ook zijn — om ons in staat te stellen, onze armoede meester te worden, het antichambrenen alvorens te kunnen doen, is te pathologisch van aard om duurzaam te zijn. Het gedachte tegenwicht zij slechts repressief ingesteld, opdat het verantwoordelijkheid kweke en dáárdor preventief kan werken.

Wordt bij onderzoek enige misstand geconstateerd, hetzij een te hoog gehouden prijs of een onredelijke productiebeperking, hetzij een onereuze rechtshandeling, dan kan de eerste reactie zijn publicatie van de bevinding, teneinde door een appèl op de publieke belangstelling tegenstroom op te wekken. Heeft publicatie niet voldoende effect, dan moeten misstanden op economisch gebied worden bestreden door maatregelen als het stellen van maximumprijzen, het ontbinden van combinaties, het aanstellen van regeringscommissarissen bij bepaalde ondernemingen of organisaties, het overnemen van productie-installaties, ter verzekering van het behoorlijk functioneren. Het vermelde overheidslichaam doet tot zulke maatregelen de voorstellen, de beslissing ligt bij de Regering of bij een daartoe ingestelde Raad. Ten aanzien van juridische ongewenstheden dient het lichaam de bevoegdheid te hebben, bij den gewonen rechter vorderingen in te stellen, als ware het zelve belanghebbende, mits de vordering strekt tot bescherming van het algemeen belang.

Het bestaan van dit tegenwicht, de mogelijkheid, dat het in werking komt, zal de leiders van grote complexen ondernemingen, van gehele bedrijfstakken omvattende ondernemerscombinaties en van machtige organisaties van arbeiders doordringen van de verantwoordelijkheid, welke zij niet alleen tegenover de gemeenschappelijk aan hen gebonden personen en lichamen, maar ook tegenover de gehele, allerlei bedrijven en beroepen en ook de verbruikers als zodanig omvattende, gemeenschap hebben te dragen. Zijn zij eenmaal van die verantwoordelijkheid doordrongen, dan zal wellicht bij hen het winststreven

voor het algemeen belang gaan wijken. Slechts van hen, in hun hoge, centrale posities, mag dat worden verlangd, al kan het niet van allen, en zeker niet van de vele kleineren, worden verwacht. Het tegenwicht blijft derhalve onmisbaar.

Ter vermindering van misverstand zij nog opgemerkt, dat de organisatie van het bedrijfsleven een vraagstuk is, hetwelk vrijwel geheel buiten de probleemstelling van dit artikel blijft. Niet de gemeenschappelijke belangen der bedrijfstakgenoten was het object van ons opstel, maar de antithese tussen winststreven en algemeen belang. Slechts waar het georganiseerde bedrijf in zijn collectieve winststreven het algemeen belang zou kunnen bedreigen, zou het hier besproken tegenwicht nodig zijn, evengoed als tegen het winststreven van een monopolistische onderneming. In onze beschouwingen staat niet het gemeenschappelijk belang van bedrijfstakgenoten, maar het algemeen belang van de gehele nationale samenleving voorop. Vandaar, dat het tegenwicht is gedacht als zuivere overheidscontrole, op eigen gezag van de Overheid, niet gebonden aan enig initiatief van de georganiseerde bedrijfstak.

P.

ONZE WISSELKOERS.

Nadat gedurende zeer geruimen tijd ons land slechts met België een monetaire overeenkomst had lopen — deze overeenkomst dateert van October 1943 en werd door de Regering te Londen afgesloten —, hebben in den laatsten tijd dergelijke overeenkomsten met andere landen elkaar met vrij groote snelheid opgevolgd: met Engeland, Zweden, Zwitserland, Noorwegen, Denemarken werd, zulk een overeenkomst aangegaan, en aan te nemen is, dat binnenkort meer landen zullen volgen. In al deze overeenkomsten werd een koersverhouding tusschen den gulden en de desbetreffende vreemde munteenheid vastgelegd. Ten aanzien van de Belgische francs kwam deze koers met een kleine afwijking neer op den vooroorlogsch, en t. a. v. alle andere munteenheden vertoont de nu vastgestelde koers een depreciatie voor den gulden met rond 30% in vergelijking tot de omrekeningskoersen, zooals die gedurende de Duitse bezetting golden, koersen, die over het algemeen gelijk waren aan den vooroorlogsch koers, behoudens bijv. voor de Deense Kroon, welke munt in den oorlog werd „gerevaloriseerd“.

Wanneer men de felle disputen, die zijn voorafgegaan aan de devaluatie van onze munteenheid in 1936 in de herinnering terugroept, dan kan men zich niet verheelen, dat de nieuwe daling van onze externe muntwaarde, die zich thans heeft voltrokken, wel uitermate geruischloos in haar werk is gegaan. Men zou geneigd zijn te constateren, dat wij op een goeden — of kwaden — dag zijn ontwaakt, en merkten, dat de gulden onverhoeds bijna een derde van zijn waarde heeft ingeboet. Nu mag in dat verband niet ontkend worden, dat de vijf oorlogsjaren geenszins ongemerkt aan onze monetaire situatie zijn voorbijgegaan. Dit geldt zoowel voor den internen als den externen monetairen toestand. En met name de wisselkoersen waren in al die jaren nauwelijks anders dan nominale begrippen, waaraan elke reële basis ontbrak. Het zou dan ook alleszins logisch moeten worden geacht, indien de Regering nog vóór de gehele bevrijding van ons land het probleem van den wisselkoers, naast vele andere, in studie had genomen, om te overwegen, of, en zoo ja, welke, wijziging moest worden gebracht in de pariteiten. Het is op het oogenblik nog niet bekend, op welke gegevens de Regering terzake heeft gewerkt. Maar wel kan men uit de schaarsche officieele mededeelingen, die tot nu toe op dit stuk zijn verstrekt, opmaken, dat het huidige internationale koerspeil van den gulden voor

³⁾ Deze alinea en de beide voorgaande zijn ontleend aan ons artikel „Vernieuwing“ in „E.-S.B.“ van 30 Juni 1937, blz. 484 v.

een belangrijk deel is tot stand gekomen; los van een gedocumenteerd onderzoek naar alle gegevens, die bij het fixeren van een „natuurlijken” koers in aanmerking moeten worden genomen. Het schijnt immers wel in confesso te zijn, dat alle wisselkoersen, die in de tot nu toe gesloten monetaire accoorden zijn vastgelegd, zijn terug te brengen tot één uitgangspunt, t. w. het monetaire accoord met België, als boven vermeld, zulks in samenhang met het monetaire accoord, dat België met Engeland heeft gesloten. De pondenkoers, die kort na de bevrijding hier te lande werd bekend gemaakt als een „voorloopige” notering — een koers, die inmiddels in het Nederlandsch-Engelsche monetaire accoord werd bekrachtigd — is niet anders dan de „crossrate”, berekend uit den francs-koers, in onze overeenkomst met België bepaald, en de pondenotering uit het Belgisch-Engelsche verdrag. Alle later in monetaire overeenkomsten vastgelegde koersen zijn op hun beurt weer „crossrates” van onze pondenkoers en de notering van de betrokken valuta's in Londen.

Hoewel de achtergrond van al hetgeen zich met betrekking tot de onderhandelingen met België op dit punt heeft afgespeeld, natuurlijk op dit moment nog in geen deele geheel bekend is, kan men zich toch niet aan den indruk onttrekken, dat ons land zijn externe monetaire politiek althans in de zoo belangrijke overgangperiode van den oorlogstoestand — toen, zooals hierboven werd opgemerkt, de notering slechts een nominaal karakter had en weinig reële beteekenis — naar den vrede-toestand — toen het herstel der buitenlandsche handelsverbindingen met één slag het wisselkoerspeil een zeer wezenlijke beteekenis hergaf — ondergeschikt heeft gemaakt aan die van België. Zulk een binding is m. i. slechts dan te verantwoorden, wanneer men eenerzijds kan aannemen, dat de onderscheiden factoren, die voor de externe monetaire situatie bepalend zijn, in beide landen dusdanig zijn, dat de gekozen koersbasis — in dit geval dus de vooroorlogsche — daarmee in overeenstemming is, en anderzijds kan verwachten, dat de monetaire politiek „gelijkgeschakeld” kan blijven. De praktijk heeft bevestigd, dat waarschijnlijk aan geen van beide vereischten in het onderhavige geval was voldaan, maar in elk geval niet aan het tweede. Sedert de afsluiting van het accoord met België heeft zich daar te lande een inflationaire tendens geopenbaard, waardoor het evenwicht met het hier te lande geldende prijs- en loonpeil ernstig is verstoord. Toen, na het tot stand komen van het accoord tusschen ons land en België, laatstgenoemd land met Engeland t. w. op 5 October 1944, een overeenkomst aanging en een koers fixeerde, die een devaluatie van den franc met rond 30% beteekende, was zulks wellicht volkomen in overeenstemming met de Belgische in- en externe monetaire situatie. Hetgeen echter beteekent, dat de toepassing van diezelfde devaluatie op onze munt allern minst in overeenstemming was met de toenmaals hier te lande geldende monetaire verhoudingen.

Op grond van de bovengeschetste ontstaansoorzaak van onze thans geldende wisselkoersen mag m. i. geconcludeerd worden, dat, indien al destijds door de Regering te Londen een statistisch onderzoek is ingesteld naar de factoren, die voor de fixatie van den gewenschten wisselkoers in het licht van de tijdens den oorlog gewijzigde omstandigheden van beteekenis zijn; dat onderzoek toch weinig invloed heeft gehad op de uiteindelijk tot stand gekomen internationale waarde van onze munteenheid. Zoodat er dus alle aanleiding is om de vraag te stellen, of onze eigen positie inderdaad de nu tot stand gekomen koersen, derhalve een devaluatie van den gulden met rond 30%, rechtvaardigt. Ik verheel mij geenszins, dat deze vraag moeilijk met volkomen zekerheid te beantwoorden is. Immers, de factoren, waarmee men bij de fixatie van den „natuurlijken” koers moet rekenen, zijn vele. Het antwoord is des te moeilijker te geven, omdat

men bij de huidige verhoudingen zeer positief niet dien koers als den „natuurlijken” kan aanmerken, bij welken, bij vrije marktontwikkeling en vrij betalingsverkeer, evenwicht zal bestaan tusschen vraag en aanbod van deviezen. Dat evenwicht is voorloopig, waar ons land zoozeer op den invoer is aangewezen, niet te bereiken. Wij zullen voor geruimen tijd zijn aangewezen op leeningen, in het buitenland aan te gaan, c. q. kapitaalrepatriëring, hetgeen met zich brengt, dat van een natuurlijk betalingsbalansevenwicht, uitsluitend gebaseerd op een evenwichtswisselkoers, geen sprake kan zijn. Dit bemoeilijkt eenerzijds het vinden van een basis voor een logischen koers, anderzijds vergemakkelijkt dit zulks. Immers, er blijft dan slechts over om een koersbasis te zoeken op grond van de factoren, die het fundament zijn van de koopkrachtspareitstheorie in den gecorrigeerden vorm, zooals die zich sedert de oorspronkelijke, naieve, theorie op dezen basis langzamerhand heeft ontwikkeld, waarbij in hoofdzaak het kosten- en prijspeil van de typische exportproducten van elk land een rol speelt. Statistische gegevens daarvoor zijn echter ook moeilijk te krijgen, zoodat men, om tot conclusies te komen, toch aangewezen is op algemeene prijs- en loonindexcijfers.

Alvorens men tracht op deze basis een oordeel te vellen over het koerspeil, dient men zich intusschen te realiseeren:

1. dat de indexcijfers van groothandelsprijzen ten deele vervalscht zijn door subsidieering van importgoederen, terwijl, voorzover zij niet vervalscht zijn, zij juist in dit verband een grenzeloze verwarring kunnen geven tusschen *oorzaak* en *gevolg*. Prijzen van stapelartikelen met een wereldmarkt immers volgen onmiddellijk een wijziging in het wisselkoerspeil en leenen zich daarom nauwelijks als basis voor de bepaling van een natuurlijken wisselkoers. Juist voor deze goederen volgt de koopkrachtpariteit — indien de prijzen niet vervalscht zijn — den wisselkoers op den voet, is zij veelal secundair en niet originair;

2. dat de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud in zeer vele landen — niet alleen in het onze — eveneens zijn vervalscht door subsidies op eerste levensbehoefte, en door het eveneens vervalschte loonpeil, dat zich slechts, dank zij die subsidies, kan handhaven. Hierbij dient echter aangeteekend te worden, dat, indien en voorzover het subsidie op prijzen slechts betreft importgoederen, en deze subsidies niet hooger gaan dan het wegnemen van den invloed van de wisselkoersdepreciatie, de vervalsching niet als bron van onjuiste koopkrachtpariteitsberekening kan gelden. Immers, men vermijdt door die prijzen als basis aan te nemen juist de boven gesignaleerde verwarring van oorzaak en gevolg. Slechts voorzover ook in het binnenland geproduceerde artikelen — los van de daarin verwerkte importquote — gesubsidieerd worden, is de prijsvervalsching een foutenbron in de calculatie;

3. dat het loonpeil — dat ook vervalscht is, een vervalsching echter, die ook alweer de conclusie niet onjuist maakt, mits de prijssubsidieering, dank zij welke dat loonpeil zich kan handhaven, alleen importgoed betreft en niet hooger is dan noodig om de wisselkoersdepreciatie te elimineren uit het prijsverloop — waarschijnlijk de meest houvast biedende basis is voor een vergelijking der wisselkoersverschuivingen, maar dat vergelijking van het nominale loon alleen dan zulk een houvast biedt, wanneer in het vergelijkingstijdvak geen belangrijke veranderingen hebben plaats gevonden in de onderlinge verhouding der *arbeidsproductiviteit* in verschillende landen.

De vergelijking van het Nederlandsche prijsindexcijfer — kortelings voor het eerst weer gepubliceerd in „Economische Voorlichting” — met dat van andere landen, met name van Engeland en de V. S., leidt geenszins tot de conclusie, dat er aanleiding is voor een noemenswaardige depreciatie.

Met betrekking tot het loonpeil kan het volgende worden opgemerkt. Ondanks de vaststelling van normen door de Overheid voor de maximum toegestane loonsverhogingen is het niet gemakkelijk te zeggen, hoeveel per saldo de loonstijging sedert 1939 nu beloopt. Het voor Nederland gegeven cijfer is dan ook niet veel meer dan een ruwe schatting:

Index: 1939 is 100.

Nederland	Engeland	V.S. v. Amerika
125	139	162

Ter vergelijking zij vermeld, dat in België de loonen gemiddeld *met meer dan 100%* zijn gestegen, een indexcijfer van rond 225 zal waarschijnlijk niet veel overdreden zijn.

Hoe staat het nu met den in dit verband zoo uiterst belangrijke factor der arbeidsproductiviteit? Niet te ontkennen valt, dat deze hier te lande sterk heeft geleden, en door achteruitgang van den fysieken toestand en door achteruitgang van de kapitaalouillage. Statistische gegevens hieromtrent staan niet ter beschikking. In de algemeene inleiding van het rapport „De Schade en het herstel”, opgemaakt onder auspiciën van het Bureau Documentatie Bouwwezen, wordt uitgegaan van een arbeidsproductiviteit van rond 50% per einde van dit jaar, stijgende met rond 2% per maand, zoodat volgens die praemisse eind 1947 weer de volle arbeidsproductiviteit van 1939 zou zijn bereikt. De juistheid van deze praemisse kan op het oogenblik niet bij benadering worden beoordeeld. Maar zelfs, indien zij juist is, dan nog moet men uiterst voorzichtig zijn daaraan conclusies te verbinden met betrekking tot den invloed van dezen factor op den wenschelijken wisselkoers. In de eerste plaats moet bedacht worden, dat onze exportmogelijkheden vooralsnog zeer gering zijn, en dat, naarmate de exportmogelijkheden toenemen, ook verwacht mag worden, dat de arbeidsproductiviteit stijgt, en daarmee de grootte van den opslag op het nominale loon, die noodig is om een vergelijkingsbasis te krijgen met het loonpeil elders, daalt. Vervolgens dient er rekening mee te worden gehouden, dat in de eerste plaats van betekenis is de arbeidsproductiviteit in de voor den uitvoer werkende takken van bedrijf, waarvan het geenszins gezegd is, dat zij overeenkomt met het gemiddelde niveau van die productiviteit.

Zelfs indien wij inderdaad over de heele linie een zeer sterk gedaalde arbeidsproductiviteit zouden waarnemen, dan moeten wij ons toch realiseren, dat verwacht mag worden, dat deze geleidelijk weer zal stijgen. Indien men zou aannemen, dat de huidige wisselkoersen zouden beantwoorden aan het geldende loonpeil (de arbeidsproductiviteit in aanmerking nemend), dan moet zulks tot de conclusie voeren, dat — wil men inflationaire prijsstijging vermijden — een stelsel van geleidelijk dalende wisselkoersen zou moeten worden ingevoerd. Tot dit novum: een sliding-scale-wisselkoerspolitiek zal men wel nauwelijks willen overgaan. Veel meer voor de hand ligt het andere alternatief: den wisselkoers te bepalen op een niveau overeenstemmend met loon en normaal peil der arbeidsproductiviteit, en zoo noodig tot aan het herstel van dat normale peil exportsubsidien te geven, waarvan de kosten gedekt moeten kunnen worden uit belasting van importen. Immers, indien inderdaad de arbeidsproductiviteit elders groter is, moeten de prijzen der invoergoederen lager liggen — uitgaande van een wisselkoers gebaseerd op huidig loonpeil en „herstelde” arbeidsproductiviteit —, zoodat importbelasting logisch is. In dit verband moet bedacht worden, dat lagere arbeidsproductiviteit nu eenmaal onvermijdelijk moet leiden tot lager reëel inkomen over de heele linie.

Intusschen is het de vraag, of verhoging van den guldenkoers inderdaad zou moeten leiden tot de noodzaak van tijdelijke exportsubsidieering.

In dit verband moge er op gewezen worden, dat van overheidswege aan verschillende bedrijfstakken, waarvan aangenomen wordt, dat zij nu of in de naaste toekomst voor den export kunnen werken, de „hint” wordt gegeven, om vooral zoo hoog mogelijke prijzen te berekenen. Wil dit advies niet van elken grond ontbloeit zijn, dan moet het uitgaan van de veronderstelling, dat, gegeven het huidige niveau van den guldenkoers, het mogelijk is om prijzen aan het buitenland te berekenen, die uitgaan boven het peil, dat op basis van kostprijs en inheemsche marktverhoudingen de producent geneigd zou zijn te fixeren. Zou inderdaad het nominale loonpeil door daling van de arbeidsproductiviteit reëel zooveel hooger liggen, dat dit opweegt tegen de daling van den gulden, dan ware dit advies niet op haar plaats.

Het laatstgenoemde argument, gevoegd bij die aan bovengenoemde cijfers en gegevens te ontleenen conclusies, leidt tot de slotsom, dat er alle reden is om aan te nemen, dat de gulden op het oogenblik „ondergewaardeerd” is.

Wat moet nu het gevolg zijn van die „onderwaardeering”? Op den duur moet deze zonder pardon leiden tot een belangrijke stijging van het prijs- en loonpeil. De prijzen in Engeland en de V.S. — en dit geldt ook voor het overige buitenland: Zweden, Zwitserland, enz. — zijn sedert 1939 aanzienlijk gestegen, terwijl verdere stijging verwacht wordt. Het is zeker niet ongemotiveerd om uit te gaan van een stijging met 50%. Voegt men daarbij den opslag, die een „doorwerking” van de devaluatie van den gulden met 30% met zich brengt, dan komt men tot de stijging van ons prijspeil met 110%. Dit is een consequentie, waarvan de uiterst ernstige sociale gevolgen wel niet breed behoeven te worden uitgemeten, wijl zij voldoende evident zijn. De opzet van de interne muntsaneering, die de Regeering juist in de laatste maanden heeft ten uitvoer geleid, is dan ook terecht: een prijsbeweging van dien omvang te vermijden. Een interne muntpolitiek, welke beoogt de prijsstijging binnen grenzen te houden en een externe, die op den duur een belangrijke overschrijding dier grenzen moet tot gevolg hebben, beteekent een dualisme, dat nauwelijks te verklaren valt.

Het mag niet ontkend worden, dat op korten termijn de geschetste prijsverhogende tendens van de geldende wisselkoersen niet onvermijdelijk is. Men kan — en dit geschiedt dan ook in de practijk — door subsidieering van de importen het prijspeil handhaven alsof er geen wijziging in de wisselkoersen gekomen ware. De subsidieering beteekent echter een zwaren druk op het budget. Aan te nemen is, dat de jaarlijksche last minstens f 600 à 700 miljoen bedraagt, en dan dient daarbij in aanmerking genomen te worden, dat niet alle invoeren gesubsidieerd worden. Dit laatste beteekent dus, dat wel degelijk een partieele prijsstijging op basis van de wisselkoersverhoging intreedt, een factor, die zich geleidelijk verder „doorwerkt”. Deze zware druk op het budget kan intusschen niet blijvend gehandhaafd worden. Nu kan men daartegen aanvoeren, dat, indien inderdaad de wisselkoersen te hoog zijn, het mogelijk — en zelfs wenschelijk — is om den uitvoer, die in verhouding tot het binnenlandsche kosten- en prijspeil een te hooge opbrengst geeft, te belasten. Hierbij moet intusschen in aanmerking genomen worden, dat voorloopig onze invoeren de uitvoeren aanzienlijk zullen overtreffen, zoodat per saldo de last van de subsidieering vooralsnog veel hooger moet zijn dan de eventuele opbrengst van een exportheffing. Waarbij dan nog komt, dat, indien men al tot zulk een stelsel zou overgaan, de vraag rijst, waarom zulk een systeem, dat een zeer omvangrijk administratief apparaat vereischt, verkozen wordt boven het zeer eenvoudige middel van wisselkoersaanpassing. Slechts één argument zou kunnen pleiten voor een gecombineerd systeem van subsidie en belasting, t. w. de mogelijkheid om te kunnen dis-

crimineeren naar de marktpositie van elk artikel. Een wisselkoers is — dat valt niet te ontkennen — een vrij grof werkend instrument, dat geen rekening houdt met de uiteenlopende „relative advantage” bij de productie van verschillende goederen. Zou men echter op dien grond overgaan tot een subsidie- en belastingstelsel voor in- en uitvoeren — in welk geval het vraagstuk van de hoogte van den gekozen wisselkoers volmaakt irrelevant wordt, en elke koers, hoe hoog of laag ook, even gemotiveerd of ongemotiveerd is — dan beteekent zulks, dat men de consequentie daarvan moet aanvaarden in dier voege, dat men het prijzenstelsel volledig denatureert, en de prijs volkomen moet wegvallen als aan de productie richting gevende factor. Een vervalscht en gemanipuleerd prijzenstelsel — dat wij op het oogenblik grootendeels hebben — moet noodwendig leiden tot uitschakeling van het particulier initiatief ter zake van de bepaling van de productierichting en voert derhalve in zijn uiterste consequentie tot volledige socialisatie. Wil men vrije marktsectoren behouden, om te profiteeren van de voordeelen van het particulier initiatief, dan moet het thans bestaande, en bij het geschetste stelsel permanente, element van vervalscht uit de prijszetting verwijderd worden. Slechts wanneer men een algemeene ad valorem importsubsidie en exportheffing van uniforme hoogte zou invoeren, ware aan die consequentie te ontkomen, maar dan werkt het middel even ruw als wisselkoersaanpassing en heeft het geen enkel voordeel meer boven dit laatste middel, slechts vele nadeelen.

Op grond van het bovenstaande meen ik te mogen concluderen, dat een, althans gedeeltelijk, ongedaan maken van de onverhoedsche devaluatie van onze munt voor de hand ligt, en gemotiveerd is op grond van de thans bestaande interne monetair verhoudingen, gezien in relatie tot de elders bestaande. Blijft dan nog over de vraag, of wellicht in de toekomst een verslechtering van die verhouding gevreesd moet worden, op grond waarvan het wenschelijk is een — thans nog niet noodige — „speelruimte” in het koerspeil van den gulden te handhaven, die straks de consequenties van een ongunstiger wordende interne monetair situatie kan opvangen. In dit verband dient men natuurlijk in de eerste plaats te denken aan den toestand van het staatsbudget. Immers, de opzet en toepassing van de muntsaneering zal, naar het zich thans laat aanzien, een inflationair effect van de in den oorlog ontstane uitbreiding van de geldhoeveelheid afdoend kunnen vermijden. Zoodat zulk een effect slechts te vreezen is van een tot geldschepping leidend tekort op de staatsbegroting. Aangenomen mag worden, dat dit tekort zeer omvangrijk, beangstigend omvangrijk zelfs, zal zijn, wanneer geen drastische maatregelen worden genomen. In dit verband moet echter in de eerste plaats het volgende worden opgemerkt: een belangrijk deel van het tekort wordt niet in het binnenland uitgegeven en heeft derhalve geen inflationair effect. Dit geldt in de eerste plaats voor de boven aangehaalde subsidie op invoeren tot een bedrag van f 600 à 700 miljoen. Belangrijker dan het, feit, dat deze uitgave geen invloed heeft op de binnenlandsche geldhoeveelheid, is echter, dat deze post geheel van het budget verdwijnt wanneer de wisselkoersaanpassing een feit zou worden. Deze uitgaafpost is immers grotendeels slechts een rekenkundige grootheid, die in één slag — niet slechts voor de toekomst, doch ook voor het verleden — wegvalt, wanneer de wisselkoersen noemenswaard omlaag zouden worden gebracht. Zij wordt immers slechts het verschil tusschen de waardeering van de in het buitenland uitgegeven (al dan niet geleende) gelden, omgerekend tegen de nu geldende wisselkoersen, en het bedrag, dat bij verkoop in het binnenland wordt ontvangen. Kan door verhooging van den guldenkoers de uitgaaf buiten anders worden omgerekend, dan valt de post geheel of ten deele weg. Vervolgens is er een deel van de uitgaven, die in het buitenland worden

verricht, zooals een belangrijk deel van de uitgaven voor leger en vloot. Voorzover die buitenslands geschieden, wordt de geldcirculatie in het binnenland door het aldus ontstane deficit niet beïnvloed en is er dus ook geen sprake van een inflationair effect.

In elk geval moet men toch in het algemeen kunnen zeggen, dat er nimmer een noodzaak kan bestaan, om op grond van de budgetaire positie te komen tot muntontwaarding. Nimmer is de conclusie gerechtvaardigd, dat men op dien grond inflatie en devaluatie niet kan vermijden. Komt het zoover, dan beteekent zulks, dat men die consequentie niet wil vermijden. Wanneer men er van uitgaat, dat een bepaald uitgavenpeil noodig of wenschelijk is, dan impliceert dit, dat tot die hoogte het reële bruttonationale inkomen door de gemeenschap wordt geabsorbeerd (voorzover de uitgaven althans in het binnenland gebeuren). Men kan in dat verband twee wegen bewandelen: de rechtstreeksche — door een evenredig deel van het geldinkomen der gemeenschap door belastingen en/of leeningen aan den Staat te trekken, in welk geval dus van een monetair deficit (in het binnenland) geen sprake is. Of men kan den weg van den minsten weerstand bewandelen door slechts een deel van het tot den Staat te trekken reële inkomen te dekken door absorptie van geldinkomen, en op het andere deel beslag te leggen langs den sluipweg der inflationaire geldschepping ten behoeve van de Overheid. In dit laatste geval wordt het aldus geabsorbeerde deel van het reële volksinkomen geïnd ten laste van de inkomestrekken, welke inkomens of ten achter blijven bij de stijging van het prijspeil, die het resultaat is van de deficitaire politiek, dan wel geheel star zijn (rente- en pensioentrekken), zulks deels ten bate van de ondernemers, deels ten bate van de gemeenschap. Wil men het uitdrukken in termen van vermogensverschuiving, dan is de conclusie, dat in geldswaarden belegde vermogens — o.m. dus in staatschuld belegde — worden onteigend ten behoeve van de debiteuren, deels dus particuliere debiteuren, deels de gemeenschap. Het behoeft geen betoog, dat zulk een stelsel in sociale billijkheid het volmaakt aflegt tegen een algemeene vermogensheffing.

Behalve de kans op verslechtering der interne monetair situatie door deficitpolitiek, is er nog een andere factor, die dit effect zou kunnen hebben. Indien men nl. het hellend vlak der inflatie wil betreden, dan is zulks ook mogelijk door het voeren van een loonpolitiek, die terwille van den socialen vrede en de loontrekkenden en de vaste inkomestrekken ten deele doet exproprieeren. De geschiedenis heeft in den treure bewezen, dat nominale loonstijging den loontrekkende geen voordeel brengt, en zeker is dat het geval wanneer de prijszetting is ingesteld op het „doorcalculeren” van kostenverhoogingen. Dit wil gezinszins zeggen, dat het loonpeil moet achter blijven bij hetgeen de plaatsgevonden prijsstijging mogelijk maakt. Voorzover een marge tusschen die twee factoren althans niet het gevolg is van de gedaalde arbeidsproductiviteit, is inhalen van den achterstand een eisch van sociale rechtvaardigheid. Maar de tendens is ongetwijfeld om verder te gaan, en via loonsverhooging den levensstandaard te brengen op een niveau, dat hooger ligt dan, gegeven de bestaande arbeidsproductiviteit, mogelijk is. Treedt men daarin, dan is dat een nieuwe stap op den weg der inflatie, en dan is een „marge” in het wisselkoerspeil nuttig. Maar dan aanvaardt men ook met open ogen en wilens en wetens een inflationaire muntontwaarding. De huidige wisselkoers is dan alweer niet gebaseerd op de huidige situatie, niet op het constateeren van een bestaande waardeverhouding, maar is het abstract van den wensch om den weg van den minsten weerstand te bewandelen.

Wanneer men nu tot de conclusie komt, dat verhooging van den guldenkoers wenschelijk is, dan dringt zich tenslotte de vraag op, of zulks na al hetgeen er gepresteerd

is op het gebied der monetaire accoorden, met verschillende landen nog practisch uitvoerbaar is. Ik ontveins mij niet, dat dit vraagstuk moeilijkheden zal opleveren. Inderdaad bevat elk van deze accoorden bepalingen, volgens welke in beginsel elk der partijen kan overgaan tot wijziging van den koers daarin vastgesteld, maar met name het Nederlandsch-Belgische accord bevat een binding, die slechts lijkt te kunnen worden opgeheven wanneer een staatsrechtelijk bevoegd lichaam tot disratificatie zou overgaan, een maatregel, waarvan het de vraag is, of zij binnen afzienbaren tijd mogelijk is. Dit onderwerp behoort intusschen nauwelijks thuis in het beperkte kader van deze beschouwing. Onoverkomelijk kunnen de bezwaren uit dezen hoofde toch moeilijk zijn. In dit verband mag natuurlijk niet over het hoofd gezien worden, dat bij de partners der monetaire verdragen weerstanden tegen eventuele herziening van de koersverhouding denkbaar zouden zijn. Over het algemeen intusschen zijn dergelijke bezwaren eerder te verwachten bij devaluatie dan bij revalorisatie, behoudens wellicht wanneer prestige-overwegingen in het spel komen.

Is er „periculum in mora” is tenslotte een vraag, die in dit verband gesteld kan worden. Of kan men de bestaande situatie geruimen tijd laten bestaan en dan alsnog decideeren? Dit laatste is nauwelijks denkbaar. Ondanks het stelsel van importsubsidieering begint in verschillende sectoren de devaluatie reeds op het prijspeil door te werken. De drang tot loonsverhoging kan evenmin los daarvan worden gezien. Naarmate de exportmogelijkheden toenemen, wordt het probleem van den koers ook daarvoor acuut. Een te lage koers van de eigen munt houdt steeds een ernstig gevaar voor een ongunstigen ruilvoet in. Het bovenaangehaalde advies van de Regering aan exporteurs: „berekent vooral hoge prijzen”, is daar een symptoom van. Er zijn in dit verband twee kansen: men weet den ruilvoet inderdaad op het optimum te houden, en dan beteekent het niet bestaan van een exportbelasting een onbillijke bevoordeeling van de exportgroepen; dan wel men weet de verkoopprijzen toch niet geheel los te maken van de kostprijzen, en dan gaat dat ten detrimente van den ruilvoet.

Voor een volledig gemotiveerd oordeel over het hierboven behandelde probleem is veel meer documentatiemateriaal noodig dan waarover men buiten het regeeringsapparaat de beschikking kan krijgen. De verhoudingen lijken echter dermate apert duidelijk te liggen, dat men ook zonder volledige statistische voorlichting de conclusie kan trekken: de gulden is ondergewaardeerd. Wij staan thans aan den tuesprong: den weg terug bewandelen, hetzij met betrekking tot de interne muntsaneering, dan wel ter zake van de wisselkoersen. Ook hier ligt een reden om de decisie niet uit te stellen: wil men den wisselkoers niet wijzigen, dan moet de opzet van de muntzuivering gewijzigd worden, en moet men „mikken” op een heel ander niveau van de geldhoeveelheid, dan waarop men zich wilde richten toen men beperking van de loonsijging tot 25% in het hoofd had.

C. A. KLAASSE.

DE HERSTELBANK.

Dezer dagen is opgericht de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. en er is alle aanleiding om enige beschouwingen daaraan te wijden. Immers, de Regering wil deze nieuwe maatschappij gebruiken om de in ons land en in de overzeese gebiedsdelen zo geschonden welvaart te herstellen. Dat zij daarbij grote plannen koestert, moge blijken uit het feit, dat de Herstelbank een kapitaal heeft van f 300 miljoen, terwijl zij daarnaast nog geldleningen kan sluiten tot een bedrag van twee derden van het geplaatste kapitaal. Bij de oprichting is 100 miljoen gulden aandelenkapitaal geplaatst.

Zouden ook de thans nog ongeplaatste aandelen worden uitgegeven en leningen worden gesloten tot het maximaal toegestane bedrag, dan zou men over niet minder dan f 500 miljoen beschikken. De grootte van dat bedrag spreekt vooral, als men bedenkt, dat het, naar ik meen, de bedoeling van den Minister van Financiën is, om na de plaatsgevonden sanering de totale hoeveelheid chartaal en giraalgeld te beperken tot ongeveer f 5 milliard. De Herstelbank beschikt dan over een tiende van al het geld, dat in ons land in omloop zal zijn.

Het doel der vennootschap is het financieren van in het Rijk gevestigde natuurlijke en rechtspersonen; die aldaar een bedrijf uitoefenen. Het terrein, waarop dit bedrijf werkzaam is, is niet beperkt, wel worden een aantal takken van volksbestaan genoemd, doch deze opsomming dient niet ter beperking; zij werd opgenomen om aan te geven, dat geen tak van bedrijvigheid en geen bedrijfsomvang bij voorbaat van de financiering is uitgesloten. De financiering geschiedt door middel van het openen van credieten, het verstrekken van geldleningen, het stellen van borgtochten, het deelnemen in het kapitaal en het verlenen van bemiddeling van een en ander. Ook hier dus geen enkele beperking.

Dit kan echter slechts geschieden, indien en voorzover het dienstig geacht kan worden voor het herstel van de welvaart des Rijks. Verder kan de vennootschap deelnemen in andere vennootschappen, verenigingen en stichtingen met een gelijk en aanverwant doel.

Ziehier in enkele woorden de omschrijving van de belangrijke taak, die deze Herstelbank is toebedeeld. Terecht gaat de Regering er van uit, dat er door de oorlog en de bezetting zulke wonden in ons bedrijfsleven zijn geslagen, dat het particulier initiatief, ook al doordat de normale bronnen ter financiering van het bedrijfsleven slechts gedeeltelijk en zeer moeilijk zullen kunnen vloeien, niet in staat zal zijn de geweldige kapitalen bijeen te brengen, die er nodig zullen zijn. Maar ook al zou dit wel het geval zijn, dan nog zou, naar de Regering van oordeel is, de selectie, die dat particulier initiatief zou toepassen naar soliditeit, rentabiliteit en liquiditeit, niet dezelfde zijn als die, welke uit een oogpunt van nationaal herstel nodig is.

Hiermede zijn wij aangeland bij de principiële taak van de nieuwe Herstelbank; zij gaat niet domweg herstellen wat geweest is, maar zij zal doelbewust het nationaal herstel in algemene zin bevorderen. Zij wil er aan medewerken, dat er in het Rijk der Nederlanden binnen de kortst mogelijke tijd wederom welvaart komt. Zij moet dus welvaartsbeleid gaan voeren en niemand zal ontkennen, dat men met f 500 miljoen heel wat kan doen¹⁾.

Ziet men de zaak zo, dan doen er zich direct enige principiële vragen voor.

De eerste houdt verband met het feit, dat de financiering op zodanige gronden zal geschieden, dat soliditeit en rentabiliteit in de juiste verhouding aanwezig zijn. Dit wil dus zeggen, dat de credietverlening een commercieel karakter zal dragen. Weliswaar wil men er niet naar streven om zo veel mogelijk winst te maken, maar aangezien men particulieren bereid wil vinden hun spaargelden en ander vermogen voor de Bank beschikbaar te stellen, kan men geen experimenten uithalen en moet men er wel op uit zijn te trachten „self-supporting” te zijn. Trouwens, ik kan mij niet voorstellen, dat de leiders van deze nieuwe Bank, die toch bekwame financiers zullen moeten zijn, er plezier in zouden hebben om geregeld elk jaar met verliezen te werken. Ook al krijgt men geen cent tantième, er zit toch steeds sportief genot in er voor te zorgen, dat de gelden, die men aan je hoede

¹⁾ Het is jammer, dat de Regering met het verlenen van een groot crediet aan de N.V. Philips wat kortelings door de radio werd medegedeeld, niet op deze Bank heeft kunnen wachten. Of is het de bedoeling, dat dit crediet t.z.t. door de Herstelbank wordt overgenomen?

toevertrouwt, weer ongeschonden uit de kringloop te voorschijn komen.

Nu komt echter de vraag, of er geen dualisme is tussen het voeren van welvaarts-politiek en het verlenen van credieten op commerciële basis.

Tien jaar geleden werd bij de oprichting van de Maatschappij voor Industriefinanciering dezelfde vraag gesteld. Men beweerde, dat men dan niet kon industrialiseren. Ik heb altijd het standpunt ingenomen, dat dit wel kon en wil dit ook nu nog doen. Immers, het industrialiseren of ruimer gezien het voeren van welvaarts-politiek, betekent niet, dat men maar elk project, dat op zichzelf wel enige levensvatbaarheid vertoont, aanpakt en op weg helpt. Men zal alles in het grote verband van ons nationale economische leven moeten beschouwen, en wanneer men dan een plan heeft, dat in dat geheel past, dan kan men, als aan alle andere voorwaarden wordt voldaan, er ook redelijkerwijze op rekenen, dat het aan de bij de credietverlening bepaalde financiële verplichtingen zal kunnen voldoen.

Dit betekent echter, dat de financiering moet plaats vinden in het kader van de algemene welvaarts-politiek van ons land. En dan vraag ik mij af, of daarmee wel voldoende rekening is gehouden bij het vaststellen van de wijze, waarop de Bank zal gaan werken. Welvaarts-politiek is nu eenmaal en vooral in de huidige omstandigheden regeringszaak. Vraagstukken van handels-politiek, koloniale politiek, mogelijkheden van repercussies in het buitenland, het geven van voorkeur aan een bepaalde tak van bedrijf boven een andere, die hier zeer zeker, zullen spelen, omdat deze Bank zowel de nijverheid als de landbouw, de handel en het verkeer zal financieren, dat zijn alle kwesties, die de Regering in het algemeen verband zal hebben te beoordelen en niet de Directie van de Herstelbank alleen.

Ook al worden de President-Directeur en de Directeur-Secretaris door de Kroon benoemd en krijgt de Directie voor het openen van credieten richtlijnen van de Commissie van Advies, waarvan één door de algemene vergadering van aandeelhouders, dus door de Regering (de Staat heeft steeds de meerderheid der aandelen) wordt benoemd, dan nog is er geen waarborg, dat de crediet-verlening zal geschieden in overeenstemming met de algemene welvaarts-politiek van de Regering.

Daar komt nog bij, dat deze kwestie naar mijn mening thans belangrijker is dan tien jaar geleden. Toen ging het om werkverruiming in een bedrijfsleven, dat wel sterk geleden had door de crisis van 1930 en volgende jaren, maar dat toch nog vrijwel geheel intact was.

Thans zijn er zulke gaten geslagen, dat men van de gelegenheid gebruik kan maken, om datgene, wat niet goed was, af te snijden, en datgene wat gewenst is, doch er om bepaalde redenen niet is, terwijl het toch — desnoods met enige handelspolitieke steun van de Overheid — economisch verantwoord is, in het bijzonder te bevorderen. Vooral wanneer het mogelijk zou zijn om een aantal industrieën uit Duitsland naar ons land over te brengen, kan hier belangrijk werk worden gedaan.

Maar dan zal zelfs de principiële tegenstander van „ordering” moeten erkennen, dat daarbij leiding van hogerhand nodig is, om te zorgen, dat alles wat men doet, past in het algemene welvaarts-plan van de Regering. En als men dan bedenkt, dat de Regering in het C.I.V.I., het T.N.O., de nieuwe planorganisatie van Prof. Tinbergen en zoveel andere instellingen, zo langzamerhand beschikt over een outfit van terzake zeer deskundige krachten, dan doet het vreemd aan, dat daarover in de omtrent de Bank gedane mededelingen met geen enkel woord wordt gerept.

Ik begrijp best, dat een financier, wiens taak het is credieten te verstrekken, liefst vrij wil zijn van al deze rompslomp, en dat hij bij deze credietverlening zo weinig mogelijk geremd wil worden. Maar met een: „Hier heb je f 100 tot 500 miljoen, red je voorlopig” kan hij er toch

niet afkomen. Daarvoor krijgt hij een te grote macht en zijn de belangen, die hij moet dienen, te groot.

Het eigenlijke werk bij de financiering is het onderzoeken, of het crediet al dan niet moet worden verstrekt en het toezicht op de verleende credieten. De rest gaat na enige tijd automatisch. Nu lijkt het eerste, het onderzoek, het belangrijkste en het moeilijkste, omdat daarbij naast de financiële-technische omstandigheden de algemene welvaarts-politieke motieven den doorslag moeten geven. Het toezicht moet daarentegen een zeer intiem en persoonlijk cachet hebben, dat de verantwoordelijke Directie zelf in handen moet houden. De kracht van deze credietverlening zit niet uitsluitend in het geven van het geld, doch minstens even sterk in de belangstelling, die de Directie van de Bank voor het gefinancierde object heeft. Er moet tussen de Directie en den ondernemer een sfeer van persoonlijk vertrouwen zijn; waarin men gezamenlijk het bedrijf opbouwt en waardoor van deze samenwerking het feitelijk karakter van toezicht wordt ontnomen. Ik acht dit één van de belangrijkste voorwaarden voor het wegslagen van de credietverlening.

Thans een enkel woord over het feit, dat in deze Herstelbank naast de Staat ook particulieren kunnen deelnemen. Eerlijk gezegd vind ik de wijze, waarop dit is geregeld, maar matig. Ten eerste heeft de Regering er zorgvuldig voor gewaakt, dat de Staat steeds in elk opzicht de meerderheid der aandelen behoudt en dus als het er op aan komt alles te zeggen heeft. Als beleggingsobject zijn de aandelen van de Herstelbank ook niets bijzonders. De particuliere belegger heeft, als houder van preferente aandelen, recht op een primair dividend van $3\frac{1}{2}\%$, dat hem door de Staat zal worden gegarandeerd. Dit dividend wordt uitgekeerd uit de winst voorzover deze niet nodig is geweest voor dekking van een verliesaldo uit voorgaande jaren en nadat 20% van deze winst in een reservefonds is gestort. (Vóór de winstbepaling zal men uiteraard ook wel de nodige stille reserves hebben gemaakt, terwijl van de winst natuurlijk ook nog belasting betaald moet worden). Heeft de particuliere belegger echter zijn $3\frac{1}{2}\%$ gehad, dan wordt het overblijvende gedeelte in de eerste plaats gebruikt om de Staat als enig houder van gewone aandelen zijn $3\frac{1}{2}\%$ primair dividend te geven. Is er dan nog winst over, dan wordt die besteed voor uitkering aan de Staat, indien en voorzover deze gelden mocht hebben betaald uit hoofde van door hem verstrekte garanties ter zake van rente en aflossing op geldleningen ten laste der vennootschap en ter zake van dividend op particuliere aandelen, en deze gelden niet reeds in hoofdsom aan de Staat mochten zijn terugbetaald. Als er dan nog over is, kan de algemene vergadering van aandeelhouders (dus in laatste instantie de Staat) over de bestemming van dit restant beslissen, doch het mag niet worden besteed voor enige uitkering aan houders van preferente aandelen. Het komt er dus op neer, dat de particuliere belegger vrij zeker op een dividend van $3\frac{1}{2}\%$ kan rekenen, maar hij kan ook nooit meer dan dat krijgen. Rijk zal hij er dus niet van worden.

Alles bij elkaar vind ik de wijze, waarop de particulieren naast de Staat hebben medegewerkt aan deze nieuwe instelling niet erg fraai. Het zou heel wat mooier zijn geweest, indien hier, evenals onlangs in Engeland, uitsluitend het particuliere venkels onlangs dit initiatief had genomen, waarbij dan de Staat als belanghebbende mee had kunnen doen en voor bepaalde risico's garanties had kunnen geven.

In „The Financial Times” van 29 October jl. is de inhoud opgenomen van een circulaire, die de „Industrial and Commercial Finance Corporation” heeft uitgegeven ter verklaring van haar werkzaamheden en de gang van zaken voor het verkrijgen van een crediet.

Deze kunnen worden verstrekt tot elk bedrag tussen £ 5.000 en £ 200.000 aan „business enterprises in Britain” en in het bijzonder in gevallen „where the existing faci-

lities provided by banking institutions and by the Stock Exchange are not readily or easily available".

Hoewel het hoofdzakelijk de bedoeling is aanvullende financiering te geven aan bestaande en zich uitbreidende ondernemingen, zullen ook „proposals from new organizations whose backing is sound and whose prospects are good" in behandeling worden genomen.

De maatschappij werkt nauw samen met de bankrelatie van den credietaanvrager en het wordt op prijs gesteld, indien de aanvraag ook door middel van deze bankrelatie wordt gedaan.

Het belangrijkste is echter, dat deze maatschappij is opgericht door Engelse en Schotse banken, die het kapitaal van £ 15 miljoen hebben genomen en er verder voor hebben gezorgd, dat de maatschappij nog leningsmogelijkheden heeft gekregen van £ 30 miljoen, zodat zij in totaal over £ 45 miljoen kan beschikken.

Naar mijn smaak is deze opzet heel wat gezonder dan de onze. Het is een publiek geheim, dat hier medewerking van de banken en van de institutionele beleggers uiterst moeilijk is verkregen. Nu wil ik direct toegeven, dat f 500 miljoen voor ons land heel wat meer betekent dan £ 45 miljoen voor Engeland, maar ook bij een belangrijk kleiner bedrag zou de opzet, zoals die in Engeland is tot stand gekomen, hier niet mogelijk zijn geweest.

Dit is zeer zeker te betreuren, vooral ook, omdat naar mijn mening dit bedrijf als zodanig in de grote lijnen niet bij voorbaat verliesgevend behoeft te zijn. In de gevallen, waarin het landsbelang een financiering vordert, zou de Staat altijd nog bepaalde garanties kunnen geven, zoals dat bij de Maatschappij voor Industriefinanciering ook verschillende keren, met name bij het Stroovezel-project, is gedaan.

M.i. hebben de particuliere banken in ons land een fraaie gelegenheid voorbij laten gaan, om, in de geest, zoals indertijd de heer Fentener van Vlissingen zo juist betoogde, het bedrijfsleven in Nederland en daarmee tenslotte ook hun eigen belang te dienen.

Tot slot nog een tweetal opmerkingen:

De Herstelbank zal ook gelden beheren, welke door het Rijk of andere lichamen en door particuliere instellingen voor molestverzekering bestemd zijn of worden ter tegemoetkoming in geleden oorlogsschaden en administraties betreffende zulke schaden voeren.

De bedoeling is een centraal toezicht uit te oefenen op de besteding van deze tegemoetkomingen en om dubbele schadeloosstelling voor één en dezelfde schade, wat, gezien de talrijke instanties, die tegemoetkoming verschaffen, niet is uitgesloten, te voorkomen.

Ik kan me begrijpen, dat de Regering er toe is gekomen deze werkzaamheden aan de Herstelbank op te dragen. Immers, deze gelden zullen ook voor herstel moeten worden aangewend en men zal zeker moeten weten, of iemand, die bij de Herstelbank aanklopt om financiering, anderszits reeds van de Staat of een molestverzekering maatschappij bedragen ter beschikking krijgt. Daar staat echter tegenover, dat het arbeidsveld van de financieringsmaatschappij daardoor buiten het gebied der kapitaalverschaffing wordt uitgebreid.

Het is mogelijk, dat deze tweeledige functie voordelen biedt in zoverre, dat de ervaringen op beiderlei terrein elkaar kunnen aanvullen. Maar als de Directie haar taak goed zal willen verrichten (en daar twijfel ik niet aan), zal ze aan de kapitaalverschaffing haar handen vol hebben en zal deze administratieve bijfunctie, die geheel een ambtelijk karakter draagt, toch niet passen in de dynamische, zakelijke sfeer, waarin de financieringswerkzaamheden zullen moeten plaats vinden. Het komt mij voor, dat men liever een andere oplossing voor deze werkzaamheden had moeten zoeken, waarbij dan de Herstelbank wel steeds geïnformeerd zou moeten worden omtrent de tegemoetkomingen, die haar relaties ontvangen.

Een andere opmerking heeft betrekking op de bepaling, dat tenminste één persoon, die geacht kan worden het bijzonder vertrouwen te genieten van de werknemers van de vennootschap, deel uit zal moeten maken van het College van Commissarissen. Deze persoon zal dan benoemd worden uit een bindende voordracht van tenminste twee personen, op te maken door een vergadering van werknemers der vennootschap, met dien verstande echter, dat deze commissaris niet zelf een lid van het personeel zal kunnen zijn.

Het lijkt mij zeker in overeenstemming met de geest van de huidige tijd, dat bij naamloze vennootschappen met een omvangrijk personeel, dit personeel vertegenwoordigd is in de Raad van Commissarissen. Trouwens, de Stichting van de Arbeid heeft, naar ik meen, ook reeds verklaard, dat in die richting in de naaste toekomst in het algemeen iets verricht zal moeten worden. Moet men deze regeling ad hoc als een aanwijzing er voor beschouwen, dat de Regering inderdaad ten deze iets van plan is? Ik kan me tenminste niet voorstellen, dat het bij deze Herstelbank in het bijzonder zo nodig is, dat één van de commissarissen het speciale vertrouwen geniet van het personeel. De werkzaamheden van het College van Commissarissen zullen toch wel beperkt blijven tot het algemeen toezicht op de Directie. Ook de punten, waarvoor de Directie de goedkeuring van commissarissen behoeft, zij niet van die aard, dat de belangen van het personeel daarbij in het bijzonder betrokken zouden kunnen zijn.

Aangezien er hier dan ook blijkbaar geen directe noodzaak is voor deze functie van personeelcommissaris, moet men de instelling ervan m.i. zien als een symptoom van het voornemen van de Regering om deze aangelegenheid binnen afzienbare tijd algemeen te regelen. Het is echter te hopen, dat een en ander dan goed en duidelijk wordt omschreven. De bedoelde commissaris moet in het bijzonder het vertrouwen van het personeel genieten. In welk opzicht echter? Moet het personeel er hier in dit geval bijv. vertrouwen in hebben, dat de Directie haar taak als credietgeefster juist opvat? Of dat de Directie wel voldoende rekening houdt met het herstel van de welvaart des Rijks? Naar mijn mening heeft dit vertrouwen toch uitsluitend te maken met de directe belangen van het personeel. En, kan men dan weer vragen, zijn deze hier nu in het bijzonder van zoveel belang, dat daarvoor alleen een commissaris moet worden benoemd? Naar mijn mening had men gerust de algemene regeling kunnen afwachten.

Er zijn uiteraard nog verschillende andere punten bij deze Herstelbank waarover iets te zeggen zou zijn, doch ik meen te moeten eindigen. Ik wil dit echter niet doen zonder de hoop uit te spreken, dat deze nieuwe instelling in elk opzicht aan de verwachting, die men er aan heeft gesteld, zal voldoen, en dat zij zal blijken in de ware zin des woords een Herstelbank te zijn.

Dr. Ir. B. BÖLGER.

DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL.

Bij de lezers der „Economisch-Statistische Berichten" behoeft de Internationale Kamer van Koophandel nauwelijks een introductie. Toch is het misschien goed, om — waar de Kamer tengevolge van de omstandigheden gedurende meer dan vijf jaar hier te lande slechts weinig van zich kon doen spreken — het geheugen enigszins op te frisschen en in het kort te schetsen, wat de Internationale Kamer van Koophandel is en welk doel zij zich heeft gesteld.

Organisatie der Internationale K. v. K.

De Internationale Kamer dan, is een organisatie van het internationale bedrijfsleven. Tot haar oprichting werd in 1919, op gezamenlijk initiatief van den Fransman Etienne Clementel en van de „American Chamber of Commerce”, besloten. In 1920 ving zij te Parijs, alwaar het Secretariaat-Generaal gevestigd werd, haar werkzaamheden aan. Onder haar leden telt zij de meeste Kamers van Koophandel, organisaties op het gebied van handel en industrie, op dat van bank- en verzekeringswezen en niet te vergeten het transportbedrijf. Het zijn echter niet alleen organisaties die voor het lidmaatschap in aanmerking komen; ook individuele bedrijven zijn in grooten getale, geheel buiten hun organisaties om, rechtstreeks bij de Internationale Kamer aangesloten.

Het centrale orgaan van de Kamer is het, onder leiding van een presidium, dat bijgestaan wordt door eenige commissies, werkende Secretariaat-Generaal. Daarmede wil geenszins gezegd zijn, dat dit ook het hoogste orgaan zou zijn. De hoogste macht in de Kamer berust nl. bij een Raad van Bestuur (Conseil) en bij een Algemeene Vergadering, welke laatste in den vorm van een Congres in den regel om de twee jaar bijeenkomt. Doch voor de continuïteit in de politiek der Kamer en voor de door internationaal overleg te bereiken resultaten, vormt de permanente kern in het organisme der Kamer het stuwend en coördinerend element. Het is vooral ook door de aanwezigheid van dat permanent functioneerend orgaan, onder welks leiding door een groot aantal internationale studiecommissies belangrijk voorbereidend werk wordt verricht, dat de „Conseil”-vergaderingen en Congressen der Kamer veelal in staat zijn besluiten te nemen en aanbevelingen te doen, waartoe op zichzelf staande conferenties door gebrek aan voorbereiding en het ontbreken van een voldoende georiënteerde leiding meestal niet in staat zijn.

Teneinde de medewerking van de leden aan de werkzaamheden te vergemakkelijken, zijn in die landen, waar de Kamer een belangrijk aantal leden bezit, zgn. Nationale Comité's opgericht, die het nationale intermediair vormen tusschen de Kamer en haar leden. Uit dien hoofde zijn zij, die in Nederland lid zijn van de Internationale Kamer, dit via het lidmaatschap van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel (Parkstraat 93, Den Haag). De Nationale Comité's wijzen o.a. uit hun leden degenen aan, die het bedrijfsleven van hun land in den Conseil zullen vertegenwoordigen, terwijl zij ook bepalen, wie deel zullen uitmaken van de studiecommissies, die in internationaal milieu de verschillende aan de orde zijnde onderwerpen behandelen.

Welke deze onderwerpen zullen zijn, wordt telkenmale op voorstel van een permanente programma-commissie tijdens een Congres vastgesteld. De periode van twee jaar, die dan volgt, voordat wederom een Congres zal plaats vinden, wordt gebezigd, om het oordeel van het bedrijfsleven der geheele wereld via de ingestelde studiecommissies, de daarboven gestelde „steering-committees” en den „Conseil” te peilen en samen te bundelen tot een aan het volgende Congres ter uiteindelijke goedkeuring voor te leggen aanbeveling. Dat men zich bij het afleggen van dien weg laat voorlichten door deskundigen van naam, komt dikwijls voor.

Doeleinden der Internationale K. v. K.

Welke zijn nu de doeleinden, die de Internationale Kamer zich heeft gesteld? In het kort komen deze hierop neer, dat de Kamer alle elementen van het internationaal bedrijfsleven wil vertegenwoordigen; dat zij het weloverwogen oordeel van alle internationaal georiënteerde zakenlieden wil peilen en daaraan uitdrukking wil geven; dat zij wil waken voor het voeren van een doeltreffende en consequente internationale economische politiek en daarbij goede betrekkingen en beter begrip tusschen

zakenlieden en hun organisaties in de verschillende landen wil bevorderen. Haar streven — en dit heeft steeds een hoofdplaats tusschen haar doelstellingen ingenomen, doch doet dit thans meer dan ooit — is er daarbij voortdurend op gericht den vrede te bevorderen en hartelijke betrekkingen tusschen de volkeren te doen ontstaan. Uit haar politieke houding ten opzichte van de voor het geheele mensdom beslissende vraag „oorlog of vrede”, leidt de Internationale Kamer een zeer besliste houding af ten aanzien van de te volgen internationale economische politiek. Zij erkent nl., dat de belangrijkste oorzaken, waaruit oorlogen ontstaan, gelegen zijn op economisch terrein en vooral hierin bestaan, dat de volkeren onvoldoende inzien, dat hun economische belangen in wezen niet tegenstrijdig, doch interdependent zijn. Elk handelen uit kortzichtig eigenbelang, zonder voldoende rekening te houden met de belangen van andere landen (waardoor uiteindelijk toch ook het eigenbelang wordt gediend), vormt het groote kwaad, dat de wereldwelvaart belemmert, de volkeren tegen elkaar opzet en tenslotte steeds tot oorlog leidt.

De Internationale Kamer van Koophandel streeft er dan ook naar, om — ondanks de uiterst moeilijke economische verhoudingen, waaronder de volkeren leven en die tengevolge van den huidige oorlog nog gecompliceerder zijn geworden dan ooit tevoren — het besef levendig te houden, dat alleen door het voeren van een politiek van „good neighbourship”, het elkaar zoo min mogelijk schade doen en het bevorderen van een zoo groot mogelijk onderling verkeer, op den duur een werkelijke volkerengemeenschap kan ontstaan. De Kamer als geheel realiseert zich zeer wel, dat het niet mogelijk is bij de nu eenmaal bestaande scheefgetrokken verhoudingen, een doctrinaire wereldhuishoudingpolitiek te voeren, waardoor meer kwaad dan goed zou worden gedaan. Zij geeft echter zeer positief een richting aan, namelijk deze, dat, ook met betrekking tot het verkeer tusschen de volkshuishoudingen, het streven naar eigen welzijn moet harmonieeren met het algemeen belang. Daarnaast tracht zij door voorlichting van publiek en Regeering te bereiken, dat — waar dit maar eenigszins mogelijk is zonder onvermijdelijke noodzakelijkheden geweld aan te doen — het beginsel van de eenheid der wereldhuishoudingen door praktische maatregelen wordt toegepast. Het is — zooals men met een kleine variant op een zinsnede, voorkomende op blz. 9 van het door het Britsche Nationale Comité der Kamer in 1944 gepubliceerde rapport, getiteld „World Trade”, zou kunnen zeggen: „The contribution which the International Chamber of Commerce offers towards the solution of the problem of economic reconstruction is, first, an idea — regard thy neighbour as thyself —; secondly, a policy — conform intelligently to the underlying real trends, seek to modulate but not to resist them —”.

Als ten nauwste samenhangend met haar hoofddoel ziet de Internationale Kamer ook het zoo belangrijke vraagstuk: „overheidsbedrijf of particulier bedrijf”. Ook hier erkent men de onjuistheid van elk star doctrinisme en constateert men, dat, al heeft het er soms den schijn van, of er op de wereld twee in dit opzicht geheel tegengestelde systemen bestaan, het in de praktijk niet gaat om principieele, doch om gradueele verschillen. Zoo staan bijvoorbeeld de Angel-Saksische landen bloot aan een streven in de richting van het overheidsbedrijf, terwijl in Rusland, waar de wijzer reeds te ver is doorgeslagen, een streven in tegenovergestelde richting merkbaar is. De Kamer staat daarbij op het standpunt, dat het voor een gezonde economische ontwikkeling en het vermijden van tegenstellingen tusschen de volkeren veel beter is, wanneer het internationale economische leven niet wordt gevormd door groote nationale eenheden, die daardoor maar al te gemakkelijk als vijanden tegenover elkaar komen te staan, maar wordt overgelaten aan talrijke particuliere bedrijven,

waardoor een verwarring van zakelijk economische belangen met nationale belangen minder gauw plaats zal vinden. Daarom — en uiteraard zeker niet het minst, omdat men in het particulier initiatief één der belangrijkste drijfveeren ziet voor elke doelmatige economische activiteit — hecht de Internationale Kamer groot belang aan het handhaven van een zeer ruim terrein voor de ontplooiing van het eigen initiatief van een particulier bedrijfsleven. Het is in het bijzonder van de zijde der Vereenigde Staten, dat in deze richting sterke stuwkracht uitgaat.

Practische werkzaamheden.

Vormt het vorenstaande den grondslag, waarop het handelen van de Kamer in groote lijnen gebaseerd is, verreweg het meerendeel van haar werkzaamheden is van direct practischen aard. Het streven, het onderling verkeer tusschen de volkeren te bevorderen, vindt namelijk tal van zeer concrete aanrakingspunten met de practijk. Het is niet mogelijk in het bestek van dit artikel ook maar een eenigszins volledig beeld te geven van de vele verbeteringen, die de Kamer in den loop der jaren op allerlei gebied heeft nagestreefd en waarvan zij er velen heeft weten te bereiken. Eenige der meest bekende voorbeelden daarvan zijn wel het vergemakkelijken der internationale handelsarbitrage door instelling van het te Parijs gevestigde Hof van Arbitrage der Internationale Kamer van Koophandel; het samenstellen van een code van internationale handelstermen onder den naam „Incoterms”; het vaststellen van uniforme regels en gebruiken met betrekking tot commercieele documentaire credieten.

Van de velerlei onderwerpen, waartoe de bemoeijingen der Kamer zich voor den oorlog hebben uitgestrekt, noemen wij, naast dat van het verminderen der handelsbelemmeringen, dat der monetaire en financieele politiek; voorts onderwerpen betrekking hebbende op productie en distributie, op wetgeving en arbitrage, op verkeer en communicatiemiddelen. Het is niet mogelijk op dit alles nader in te gaan. Slechts moge als een voorbeeld van nuttige werkzaamheid der Kamer op laatstgenoemd terrein vermeld worden, dat in den loop der jaren menige verbetering in het internationaal post- en telegraafverkeer op aanbeveling van de Internationale Kamer werd tot stand gebracht.

Dat het internationale bedrijfsleven in de Kamer een waardevol middel bezit om zich op de hoogte te stellen van hetgeen zich in andere landen op economisch gebied afspeelt, behoeft geen betoog. Voor het tijdschrift van de Kamer, „l'Economie Internationale”, bestond vóór den oorlog steeds veel belangstelling, terwijl de economische documentatie van het Secretariaat-Generaal en de Bibliotheek, vooral door hen, die deel uitmaakten van de studiecmissies, veelvuldig geraadpleegd werden.

Op één zijde van het belang der Kamer hebben wij tot nu toe niet gewezen, namelijk op die van het persoonlijk contact. Zoowel het technische werk in de studiecmissies, als ook het bijwonen van Conseil-vergaderingen en Congressen, biedt een ongezochte gelegenheid voor persoonlijkheden uit alle landen, om in een persoonlijk gesprek begrip voor elkanders moeilijkheden en standpunt te wekken.

Dat de Internationale Kamer een instelling is, welke werkzaamheid door de Regeeringen van alle landen gewaardeerd wordt, is wel zeer duidelijk gebleken uit de omstandigheid, dat geen enkele Regeering in de afgelopen oorlogsjaren het besluit heeft willen nemen het deelnemen harer onderdanen aan den arbeid der Internationale Kamer te verbieden. In November 1939 en zelfs in Maart 1940 konden nog bijeenkomsten plaats vinden, waaraan met goedkeuring hunner Regeeringen uit alle drie der toen reeds oorlogvoerende West-Europeesche mogendheden persoonlijkheden deelnamen; deze bijeenkomsten werden destijds in Nederland gehouden.

Nadien verscherpte de oorlogssituatie zich echter zoodanig, dat hiervan verder moest worden afgezien. De meeste Nationale Comité's, waaronder de Nederlandsche Organisatie, zagen hun arbeidsmogelijkheden tot het uiterste beperkt. De apparatuur werd echter ongemoeid gelaten en het bleek zelfs mogelijk via het Bureau van den President te Stockholm, waarheen na het uitbreken van den oorlog een deel van het Secretariaat-Generaal verplaatst was, een bescheiden contact aan te houden; het Hof van Arbitrage, dat zich na het uitbreken van den oorlog gesplitst had in een Hof met zetel te Parijs en een ander met zetel te Stockholm, heeft den geheelen oorlog door zijn nuttige werkzaamheid kunnen voortzetten; alleen met dien verstande, dat geen zaken tusschen onderdanen van met elkaar oorlogvoerende landen konden worden behandeld. Het contact tusschen beide Hoven werd volkomen openlijk door den vroegeren Duitschen administratieven Commissaris bij het Secretariaat-Generaal, die daarvoor speciaal tusschen Parijs en Stockholm heen en weer reisde, onderhouden.

De bijzondere zorg, gedurende de oorlogsjaren aan het instandhouden van de Internationale Kamer besteed, ziet zich volledig beloond, doordat thans, onmiddellijk na het beëindigen der vijandelijkheden, de Kamer haar nuttige taak kon aanvangen, zonder dat daartoe het volgen van den moeizamen weg tot oprichting of wederoprichting eener uitgebreide internationale organisatie noodzakelijk was. Terwijl zelfs de nieuwe „United Nations Organization” en haar „Economic and Social Council” nog op hun definitieve instelling moesten wachten totdat een voldoende aantal landen het „Charter” zouden hebben geratificeerd, kon de Internationale Kamer, zonder andere organisatorische moeilijkheden dan die, welke voortvloeien uit een zekere vermindering in de bezetting van haar Secretariaat-Generaal, zich reeds met volle kracht in dienst stellen van het bedrijfsleven.

De eerste vergadering na den oorlog.

Dat daartoe niet alleen gunstige voorwaarden aanwezig zijn, maar daartoe ook het vaste voornemen bestaat, is gebleken tijdens de medio Augustus van dit jaar te Londen gehouden Conseil-vergadering.

Aan deze vergadering, die geleid werd door den huidige President der Internationale Kamer, den heer Winthrop W. Aldrich (Chase National Bank, New-York), werd door 23 landen met in totaal 130 gedelegeerden deelgenomen. Niet vertegenwoordigd waren Rusland (dat nooit lid is geweest), Duitschland, Japan en Hongarije (die, zolang zij niet weer in den kring der vrije volkeren worden opgenomen, in hun lidmaatschap geschorst zijn) en voorts eenige Oost-Europeesche en Zuid-Amerikaansche Staten, alsmede Spanje.

Tot de voor de Kamer belangrijkste punten, die behandeld werden, behoort ongetwijfeld de toekomstige verhouding tusschen Kamer en „Economic and Social Council of the United Nations Organization”. De Kamer, die de oprichting van dezen „Council” van harte toejuichte, sprak de hoop uit, dat de „Economic and Social Council” werkelijke macht zal worden gegeven om de economische moeilijkheden, waarvoor de wereld staat, op doeltreffende wijze te behandelen. Daarnaast stelde de Kamer vast, dat het „Charter” van den „Council” voor internationale organisaties van het type der Internationale Kamer, de mogelijkheid opent, in samenwerking met den „Economic and Social Council”, een zekere rol te spelen; zij voegde daaraan de belofte toe, dat de Internationale Kamer, die rol op zich zal nemen. De President der Kamer werd gemachtigd met de desbetreffende autoriteiten besprekingen te voeren, teneinde een nauwe en continue samenwerking met het nieuwe lichaam, in den zin van art. 71 van het „Charter”, in te leiden.

Een ander belangrijk punt betrof de eventueele deelname van Rusland aan het werk der Internationale Kamer.

Hoewel het geenszins zeker is, dat Rusland er prijs op zal stellen lid te worden van een organisatie van het bedrijfsleven, heeft de Kamer toch den wensch uitgesproken, dat alle landen, die deel uitmaken van den „Economic and Social Council”, ook in de Internationale Kamer vertegenwoordigd zullen zijn, waarbij echter de duidelijke restrictie werd gemaakt, dat die vertegenwoordiging dan, in verband met het karakter van de Kamer, dient te geschieden door organisaties op het gebied van handel en industrie. Dat wil dus in het Russische geval zeggen, door de feitelijke leiders van export-trusts e.d.

Hoewel dit de eerste vergadering van de Kamer na den oorlog was, konden — dank zij voorbereidende werkzaamheden verricht door eenige internationale commissies — reeds dadelijk enkele belangrijke onderwerpen ter vergadering worden ingeleid. Zoo werd, behalve het reeds eerder genoemde rapport, getiteld „World Trade”, een rapport voorgelegd, dat betrekking heeft op de „Transition Period”; een ander rapport was getiteld „Encouragement and Protection of International Investment”. Tenslotte werd door den Amerikaanschen gedelegeerde Eugene P. Thomas, een ontwerp voor een „Code of International Commercial Conduct” aangeboden. Deze documenten, die ter vergadering uiteraard slechts summier konden worden behandeld, zullen straks in verschillende studiecmissies tot basis voor verdere discussie dienen.

Het toekomstprogramma.

Deze studiecmissies zijn het immers, wij wezen daar reeds op, die het omvangrijke voorbereidende technische werk plegen te verrichten. Het verdient dan ook vermelding, dat de Conseil negen en twintig van deze commissies, met ieder een eigen studieterrin, heeft ingesteld. Daar het practisch niet mogelijk is al deze commissies gelijktijdig op gang te brengen, is aan een zestiental, dat zich bezig zal houden met de belangrijkste of meest urgente onderwerpen, prioriteit verleend. Met een eenvoudige opsomming der onderwerpen moeten wij hier volstaan.

Onder de groep *Production and Distribution* vallen:

Met voorrang:

1. Transition Phase;
2. Private and State Production and Trading;
3. Methods to maximize Employment;
4. Restriction of Competition in International Trade.

Zonder voorrang:

1. Future Markets;
2. Standardization;
3. International Construction;
4. Distribution;
5. Adverting;
6. International Fairs and Exhibitions.

Onder de groep *Commercial and Financial Relations* vallen:

Uitsluitend met voorrang:

1. Reparations and War Damage;
2. Commercial Policy met als sub-onderwerp Customs Technique;
3. Barriers to Immigration;
4. Monetary Relations;
5. Flow of Capital;
6. Taxation.

Onder de groep *Law and Commercial Practice* vallen:

Met prioriteit:

1. International Commercial Arbitration en International Protection of Industrial Property.

Zonder prioriteit behooren tot deze groep:

1. Foreign Establishments;
2. Trade Terms.

Tenslotte behooren tot de groep *Transport and Communications*:

Met voorrang:

1. Transition Problems in Transport and Communications;

2. Air Transport;
3. Communications;
4. Transport Users;

terwijl zonder prioriteit op het programma staan:

1. Highway Transport;
2. Inland Navigation;
3. Rail Transport;
4. Containers.

Zooals men ziet, een omvangrijk programma, voor het oogenblik misschien zelfs wat al te omvangrijk. Er blijkt echter in ieder geval uit, dat de Internationale Kamer binnenkort weer volop aan den arbeid zal zijn. Zij, die het voorrecht hadden, na meer dan vijf jaren opgesloten te zijn geweest binnen de eigen landsgrenzen, aan de Londensche Conseilvergadering deel te nemen, hebben daar groot vertrouwen in het nut en de toekomst van de Kamer aangetroffen.

In de Vereenigde Staten is in de oorlogsjaren een krachtige propaganda voor de Kamer en haar doeleinden gevoerd, welke o.m. heeft geleid tot de vorming van een Amerikaansche deelneming in de Kamer, waaraan een zoowel organisatorisch als ook qua persoonlijkheden sterk representatief karakter kan worden toegekend. De uitspraak van de in November 1944 te Rye gehouden „International Business Conference”, dat de Internationale Kamer van Koophandel het lichaam moest worden geacht, dat bij uitstek geschikt is om het internationale werk, dat die conferentie begonnen was, voort te zetten, is daar zeker niet vreemd aan.

Evenals het Amerikaansche, is ook het Engelsche Nationale Comité belangrijk versterkt uit den oorlog te voorschijn gekomen, terwijl Frankrijk van den tijd welke sedert zijn bevrijding is verlopen, gebruik heeft gemaakt om zijn Nationale Comité eveneens een representatiever karakter te geven.

Het optreden ter vergadering van de delegaties dezer drie landen doet verwachten, dat van de zijde van Amerika, Engeland en Frankrijk, bij het werk van de Kamer krachtige steun zal worden ontvangen. Dat het Nederlandsche bedrijfsleven niet zal achterblijven en het groote belang van de internationale samenwerking van het bedrijfsleven op economisch gebied, juist ook voor dezen tijd, zal begrijpen, is, gezien de ervaring in het verleden opgedaan, niet aan twijfel onderhevig.

Dr. E. D. DE MEESTER.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Bij zeer geringe omzetten kwamen op de geldmarkt noteringen tot stand, welke slechts weinig afweken van de in het vorige overzicht vermelde prijzen. Driemaandsch papier werd gezocht tegen 1¼ pCt., viermaandsch tegen 1⅜ pCt., terwijl Mei-papier werd verhandeld tegen 1½ à 1⅞ pCt. Zooals bekend zijn ruiltransacties mogelijk tusschen de leden der bekende bedrijfsgroepen onderling; thans is dit ook mogelijk tusschen deze leden en particulieren. Ruiltransacties tusschen particulieren onderling zijn aan toestemmingen van den Minister van Financiën gebonden.

De nieuwe weekstaat van De Nederlandsche Bank laat een stijging zien van den buitenlandschen wisselvoorraad met f 10 miljoen, welke stijging vermoedelijk nauw verband houdt met het weder op gang komen van het internationale betalingsverkeer. De toeneming der beleeningen met f 6 miljoen weerspiegelt de ultimo-behoefden, terwijl de stijging der nieuwe biljettencirculatie met f 81 miljoen in dezelfde richting wijst. Gedurende de afgelopen veertien dagen vermeerderde de nieuwe biljettenomloop met f 160 miljoen, hetgeen gezien het feit, dat hierin maandloonen en vooral ook pacht verschuldigd waren, niet buitensporig hoog kan worden genoemd. Opmerkelijk is de sterke daling van het tegoed

van de Schatkist, ondanks de vermindering van de oude bankbiljettencirculatie en van de geblokkeerde saldi, welke vermindering behoudens de stijging van het bedrag aan nieuwe bankbiljetten practisch alleen aan het Rijk ten goede kunnen komen. Blijkbaar heeft de Schatkist groote betalingen gedaan aan Rijks- of Gemeentecomptabelen, hetgeen overigens ook door de groote vermeerdering der „Andere Saldi” wordt aangegeven.

Van de kapitaalmarkt valt nog weinig nieuws te melden. Nadat aanvankelijk een onofficieel begin was gemaakt met de effectenregistratie, moest hiermede weder worden opgehouden wegens de groote drukte bij de banken ten gevolge van de geldsanering. De heropening der effectenbeurs wordt hierdoor dus naar een nog verder verwijderd liggende toekomst verschoven.

Voor kasgeldleeningen aan gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen zijn thans de rentetarieven officieel vastgesteld: zij liggen ongeveer $\frac{3}{16}$ pCt. boven de afgifteprijzen van schatkistpapier van overeenkomstigen looptijd. De politiek van goedkoop geld wordt door de Overheid dus wel consequent voortgezet. Het vormt een ernstig tekort in het aanwezige statistische materiaal in ons land, dat de gevolgen van een veranderden rentestand zoo bezwaarlijk zijn te voorspellen. Omtrent de levensverzekeringmaatschappijen bijv. zijn wij goed geïnformeerd, maar t.a.v. de pensioenfondsen ontbreken de meest elementaire gegevens. Wat een andere groep van beleggers betreft, de renteniers, welke in de financieele pers nog al eens wordt voorgesteld als ernstig slachtoffer van een eventuele conversie van overheidsleeningen, dient op zijn minst onderzocht te worden, in hoeverre deze groep reeds compensatie heeft gevonden in een vermeerderd geldvermogen, belegd in staatsfondsen, als gevolg van eventuele gedwongen besparingen. De geconsolideerde staatsschuld is nl. verdubbeld. Waar is deze ondergebracht? Overigens is het probleem der renteverlaging op staatsschulden practisch niet in zijn consequenties te doorzien, indien niet tevens bekend is, welke heffingen de Overheid wensch op te leggen en wat met een eventueel restant vlottende staatsschuld zal gebeuren. Ten opzichte van al deze zaken tasten wij nog vrijwel volledig in het duister.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnel. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeischb. schulden
5 Nov. '45	5.232.604	178.955	5.484.781	5.002.686
29 Oct. '45	5.222.334	183.232	5.481.388	4.999.382
22 „ '45	5.222.523	179.553	5.477.897	4.995.907
15 „ '45	5.212.597	183.536	5.471.955	4.990.119
8 „ '45	5.214.825	189.471	5.480.118	4.998.428
1 „ '45	5.203.552	201.335	5.480.709	4.999.802
24 Sept. '45	5.204.129	180.697	5.460.648	4.979.760
17 „ '45	5.202.073	169.940	5.447.870	4.967.011
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkist-papier rechtstr. ondergebracht
5 Nov. '45	1.351.016 ²⁾	3.651.661	149.859	C2.513.999	—
29 Oct. '45	1.311.581 ³⁾	3.687.796	149.775	C2.560.265	—
22 „ '45	1.297.569	3.698.327	149.764	C2.492.804	—
15 „ '45	1.330.770	3.659.344	149.594	C2.067.338	—
8 „ '45	1.252.976	3.745.447	149.393	C1.790.893	—
1 „ '45	1.161.347	3.838.451	148.596	C1.593.143	—
24 Sept. '45	1.683.158	3.296.562	148.617	C1.329.892	—
17 „ '45	2.118.035	2.848.780	148.747	C. 943.040	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C. 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 748.134.

³⁾ „ „ „ f 829.935.

BEKENDMAKING, als bedoeld in artikel 9 van het Besluit Vijandelijk Vermogen.

Het Nederlandsche Beheersinstituut maakt bekend: De aangifte, bedoeld in de artikelen 5 en 6 van het Besluit Vijandelijk Vermogen, moet geschieden vóór den eersten Januari 1946, ten kantore van het Bureau (den. Vertegenwoordiger) van het Nederlandsche Beheersinstituut, waaronder de aangever ressorteert.

Vermogen van personen, die op grond van veroordeeling wegens of verdenking van een der misdrijven, genoemd in het Besluit buitengewoon strafrecht, dan wel krachtens het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of het Tribunaalbesluit, na 31 December 1945 van hun vrijheid zijn beroofd, moet op de wijze en ter plaatse, als hiervoor vermeld, worden aangegeven binnen één maand na de vrijheidsberoving.

Voorts moet in alle gevallen, waarin iemand van vermogen, bedoeld in de artikelen 5 en 6 van genoemd Besluit, eerst kennis krijgt na afloop van de hiervoor vermelde termijnen van aangifte, het desbetreffende vermogen door dengene, die met betrekking daartoe inlichtingen kan verschaffen, worden aangegeven binnen één maand, nadat deze daarvan kennis gekregen heeft.

De aangifte, welke door of namens den aangever moet zijn ondertekend, bevat een opgave van naam, voor-namen, adres en nationaliteit van den aangever en, voor-zoover hem bekend, van den vijandelijken onderdaan of van den persoon, bedoeld in artikel 6 lid 1 van gemeld Besluit, van wiens vermogen aangifte gedaan wordt. Zij bevat voorts een zoo nauwkeurig mogelijke omschrijving der aan te geven vermogensbestanddeelen, welke, evenals de schulden, specifiek moeten worden opgegeven.

Van tot het vermogen behoorende ondernemingen moet de laatst opgemaakte balans worden overgelegd.

Met betrekking tot aandelen in onverdeelde boedels bevat de aangifte bovendien opgave van naam, voor-namen, laatste woonplaats, nationaliteit en sterfdag van den erflater, en van het aandeel (breuk) dat en den titel krachtens welken wordt verkregen. Ingeval er een boedelnotaris is, kan met gemelde gegevens betreffende aangever, persoon van wiens vermogen aangifte gedaan moet worden, erflater, aandeel en titel worden volstaan, terwijl bovendien naam en adres van den boedelnotaris moeten worden opgegeven.

Voor de aangifte moet gebruik gemaakt worden van een door den aangever te ondertekenen formulier, dat door het Nederlandsche Beheersinstituut is vastgesteld. Deze formulieren zijn verkrijgbaar bij de Bureaux (de Vertegenwoordigers) van het Nederlandsche Beheersinstituut.

Het vorenstaande geldt eveneens voor het op 17 Maart 1945 reeds bevrijde gebied, met dien verstande, dat, indien van vermogen, als hiervóór bedoeld, reeds aangifte mocht zijn geschied ingevolge de bekendmaking in de Nederlandsche Staatscourant van 17 Maart 1945, no. 2, deze niet opnieuw behoeft te geschieden.

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631

Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

DE SCHRIFTELIJKE CURSUS
VOOR MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE

De opleiding voor de zelfstandige
administratieve functie

Secretariaat: Beursgebouw - Kamer 321 - Rotterdam
Prospectus op aanvraag

De **NEDERLANDSCHE
HANDEL - MAATSCHAPPIJ**, N.V.
(DEVIEZENBANK)
verstreckt inlichtingen aangaande de
NIEUWE DEVIEZENBEPALINGEN

De *Aanvullende Brandpolis*
van
De „Assumij” van 1896 N.O.
s. Gravenhage

HET
FINANCIEELE DAGBLAD

voorheen *Amsterdamsch Effectenblad en
Dagelijksche Beurscourant*

geeft voorlichting over de nieuwe maatregelen

- het bedrijfsleven
- effecten en coupons
- geld en deviezen
- uitlotingen
- belastingen etc.

Abonnement per kwart. f 9.-. N.Z. Voorburgwal 289, A'dam C. - Tel. 30545 - 36173 - 43598

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE,
VLAARDINGEN

ADVIESBUREAU SLUITER

VOOR ADMINISTRATIE EN BEDRIJFSORGANISATIE.

beschikt over zeer groote er-
varing wat betreft toepassing van
het ponskaartensysteem.

Singel 194 Amsterdam (C.) Tel. 45912

N.V. Louis Dobbemann
Rotterdam

KOFFIE

THEE

rijnlansche
betonbouw maatschappij n.v.

spoorsingel 64 - delft - telef. 1846

gispen
meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Just nu bieden de Watson machines, behoorende tot het
Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op efficiënte
en snelle wijze dié administratieve voorlichting te geven, welke voor
den wederopbouw van het Nederlandsche Bedrijfsleven noodzakelijk is.
Onze afdeeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig
advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische
problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer
Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.
Frederikeplein 34, Amsterdam-C — Tel. nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ.

**DE
ARNHEM**

BOVENBERGSTRAT 7
ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

**VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING**

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden